

Iluliag

Föreningen Sverige-Grönlands medlemsblad

Nr 3/2015

Vattenkraft viktigare än aluminiumfabrik, sid 3

Uppsving för arktiskt jordbruk, sid 4

Ökat skydd för isbjörnar, sid 9

This is ground zero

Som första regerande president i USA kom Barack Obama till Alaska i början av september. Ett välregisserat gästspel som huvudperson i den av honom initierade klimat-

konferensen Glacier.

”This is ground zero” utbrast han inför de allvarliga klimatskador som nu eskalerar i hela Arktis. Med egna ögon fick han ta del av erosion och raserad infrastruktur i den lila byn Kotzebue, möta representanter för ursprungsbefolkningar, vandra vid en smältande glaciär och tala med fiskarna i det lilla samhället Dillingham. Han behöver vara övertygande, för den amerikanska allmänheten har svårt att koppla det som händer i Arktis med den egna vardagen och att kraftfulla insatser mot klimatförändringen är nödvändiga. Nu var tanken att konferensen skulle väcka upp landsmännen ur deras törnrosasömn och få dem att inse att de är invånare i ett arktiskt land.

”Vi agerar inte snabbt nog. Som ledare för världens största ekonomi och världens näst största utsläppsländ ser jag USA:s del i problemet och vår vilja att lösa det”, sade Obama i sitt tal till konferensen.

Som ett led i denna brådskande handlingsplan lyckades Vita Huset med kort varsel få utrikesministrar, höga ämbetsmän, miljörelserrepresentanter, forskare och representanter för oljeindustrin från ett tjugotal länder på plats i Anchorage. Sverige representerades av utrikesminister Margot Wallström. Även Danmarks nye utrikesminister Kristian Jensen och Grönlands landstyremedlem Vittus Qujaukitsoq, ansvarig för bl a handel och utrikesfrågor, hade infunnit sig.

De gladdes sig båda åt att USA visar sig redo att prioritera klimatfrågorna i Arktis

även om det finns en oro att en entydig satsning på miljöskydd, isbjörnar och klimatförändring skulle kunna leda till att övriga samhällsutvecklingen hamnar i bakvattnet. Vittus Qujaukitsoq fick tillfälle att tala inför en utvald grupp utrikesministrar om hur klimatförändringen påverkat Grönland och vad som görs för att möta de negativa konsekvenserna av avsmältningen.

Obama har uttryckligen sagt att USA ska bli världsledande på miljöområdet. Men frågetecknen tornar upp sig kring hans trovärdighet. USA:s mål för koldioxidutsläpp är betydligt lägre än Europas och när Obama nyligen satte tummen upp för Shells planer att borra efter olja i vatten nordost om Alaska väckte det svallvågor av protester runt om i världen. En olycka där skulle innebära en katastrof. Rysslands starka militära närvaro i Arktis föranleder också Obama att satsa på en modernisering och utökning av USA:s närvaro i området.

Obama-administrationens förhoppning med Glacier var att skapa ett forum för diskussion som kan öppna en gräddfil till ett globalt klimatavtal på FN:s klimat-toppmöte i Paris i december. Konferensen utmynnade i ett gemensamt uttalande att ta krafttag för att hejda uppvärmningen av Arktis med fokus på vad som inverkar på hela den globala atmosfären liksom på Arktis självt. Kina och Indien skrev inte under.

När nu Obama var på plats passade Kristian Jensen spontant på att bjuda in honom till Grönland. Vad svaret blev är oklart. Men visst skulle Obama gilla Grönland och vi skulle säkerligen få se honom utföra en maskdans med trumma. Hans danstanger är numera omvittnade och i Dillingham i Alaska kunde man se en skrattande Obama dansa en traditionell inuitdans tillsammans med barnen.

Sylvia Hild

Iluliaq

En tidning från Föreningen Sverige-Grönland. www.sverige Gronland.com

Redaktionen består av:

Ordförande Sylvia Hild, Helgagatan 36 F, 118 58 Stockholm, Telefon: 070-303 96 30, e-post: sylvia.hild@comhem.se

Sekreterare: Joel Åsblom, tel: 070-7871436, e-post: asblom@rocketmail.com

Föreningens kassör är Mats Gullberg, tel: 08-660 91 79, e-post: matsgullberg2003@yahoo.se

Aluminiumdrömmen smälte bort

Även om Alcoas smältverk inte realiseras kan prospekteringen leda till utökning av vattenkrafttekniken för strömförsörjning. Foto: Ivars Silis

Åtta år efter att den grönländska regeringen skrivit under ett avtal om bygge av ett enormt smältverk för aluminium står det allt mer klart att hela projektet läggs i malpåse.

Det var i maj 2007 som representanter för den grönländska regeringen skrev under ett första samarbetsavtal med Alcoa, världens näst största aluminiumsproducent. Då talades det om en av de största investeringarna i Grönlands historia. Det smältverk som skulle byggas norr om Maniitsoq skulle ge sysselsättning till cirka 700 personer vid själva smältverket samt ytterligare ett drygt tusental för olika servicefunktioner. Här talades det om att det därtill skulle behövas en arbetsstyrka på cirka 3 500 personer under själva byggfasen. Det storskaliga projektet skulle även omfatta två nya vattenkraftverk samt infrastruktur med nya skeppningshamnar och andra faciliteter.

Under ett medborgarmöte i Maniitsoq nyligen förklarade Alcoas företrädare skälet till att man ännu inte kommit igång med planerna på det stora smältverket. Det handlar helt enkelt om att priserna

Grönlands första elverk invigdes i Nuuk 26 oktober 1949 och åren därefter etablerades dieseldrivna kraftstationer runt hela ön. Sist ut att förses med el blev Kangaatsiaq vars elverk slog på strömmen 1975.

Anläggningar för central fjärrvärme började byggas 1960 då en skola i Maniitsoq blev först att ansluta sig.

1993 togs det första vattenkraftverk i bruk, Buksefjorden söder om Nuuk.

på aluminium rasat med 47 procent sedan 2008 vilket innebär att det inte under överskådlig tid kan löna sig att göra gigantiska investeringar av detta slag.

– Vi har inte upphävt avtalet med Alcoa men gjort en omförhandling som innebär att de projekteringar som redan genomförts kan ligga till grund för andra projekt som kräver stora mängder ren, grönländsk energi, säger den grönländska handels- och arbetsmarknadsministern Vittus Qujaukitsoq i ett pressmeddelande.

Detta innebär till exempel att de grönländska myndigheterna får tillgång till underlagen för byggen av vattenkraftverk, något som nu kan kunna utnyttjas av andra. Miljövänlig vattenkraftteknik är nämligen något av en hörnsten i den grönländska strävan att locka till sig utländska investeringar.

Under senare år har allt fler dieseldrivna kraftverk kunnat ersättas med vattenkraft, en utveckling som inleddes på 90-talet när huvudstaden Nuuk fick

Grönlands första vattenkraftverk.

Vattenverket kostade drygt en miljard kronor att bygga men har å andra sidan inneburit att kommunen kunnat ersätta den tidigare årsförbrukningen på 20 miljoner liter olja med miljövänlig energi.

Sedan dess har det tillkommit ytterligare fyra vattenkraftverk: Tasiilaq (Östgrönland) Qorlortorsuaq (Sydgrönland), Sisi-miut och Ilulissat (Paakitsoq).

Ilulissat Vandkraftværk invigdes 2013 och kan producera en energimängd som motsvarar årsförbrukningen för 16 000 villor (22,5 megawatt) samtidigt som man får en koldioxidminskning på 25 000 ton.

Med dessa satsningar är det nu 70 procent av den grönländska elproduktionen som kan kallas miljövänlig. Totalt innebär övergången till den nya tekniken att man minskar koldioxidutsläppen med 174 000 ton årligen och de potentiella industrier som ska lockas till Grönland kan därmed miljöstämpla sin produktion.

Joel Åsblom

Grönare på Grönland

Ur svenskt perspektiv är nog jordbruk inte vad Grönland förknippas med. Men där får vi tänka om. På södra Grönland finns ett tiotal potatisodlare som vissa år producerar mer än 100 ton potatis – halva inhemska behovet.

Potatisodlingen startade för 20 år sen och gynnas i dag av klimatförändringarna. Totalt finns kring 40 grönländska gårdar, de flesta sysslar med fåravel. Det är en snart hundraårig verksamhet i tillväxt och i dag slaktas 20 000 lamm årligen. Professor Bo Elberling från CENPERM (Centrum för Permafrost) vid Köpenhamns universitet har nyligen gjort en besiktning och analys av Grönlands möjligheter som jordbruksnation. Han anser att fårproduktionen på Sydgrönland på sikt kan ökas rejält. Han är även positiv till den inhemska grönsaksproduktion som nu ligger i sin linda. Mest överraskande är hans lovprisning av potentialen i området kring huvudstaden Nuuk.

– Här är lika goda förhållanden, främst för fårproduktion, som på södra Grönland. De kriterier med milda somrar, underlag för höproduktion, avstånd till havet, mm, som de uppfyller där klarar också det inre av Nuukfjorden. Här skulle motsvarande 2/3 av Sydgrönlands produktion kunna dra i gång direkt, konstaterar Bo Elberling i ett uttalande för Polarfronten (1/15). Han pekar dels på kli-

matuppvärmningen men även en ung generation nyfikna grönländare som draghjälp. Elberling pekar också på sådant som måste utvecklas för att jordbruket ska fungera bra. Mycket handlar om vad han kallar logistikplattformen. Transporter av tunga maskiner, konstgödsel, djur och färdiga produkter lämnar nu mycket övrigt att önska. Chefskonsulent vid det grönländska jordbruket Aqqalooqaq Frederiksen är också en röst som ofta hörs i detta sammanhang. Han betonar också att transporterna är ett nålsöga.

– Särskilt grönsaksproduktionen kräver snabb väg till kunden, betonar Frederiksen. Han vill också se mer beredning av livsmedel och menar att Grönland likaväl som Storbritannien med lönsamhet kan producera god lammkorv på export. Det finns numera till och med en liten lantbruksskola på Grönland. I Upernaviarsuk ligger den och man har 14 elever. Så sammantaget är det något uppåt för jordbruksnäringen på Grönland och landet har blivit lite grönare. För 30 år sen var några hundra hektar uppodlade men i dag är de cirka 1 000. Allt mer av fårens foder produceras på hemmaplan, nu nära 60 procent. Potatis och grönsaker har en stark inhemsk marknad så fort de ser dagens ljus här. Det blir allt grönare på Grönland – global uppvärmning men också mänsklig odlarmöda ligger bakom.

Anders Tidström

Sydgrönlands fårbönder i kris

Sommarens torra har gjort livet pressat för ett fyrtiotal fårhållare i Sydgrönland. Det har inte regnat sedan 20 juni och situationen är nu allvarlig. Marken ligger brun och växterna vissnar. Skörden har slagit fel och bristen på foder är en realitet. Men trots detta är många fårhållare försiktiga med att beställa extra foder eftersom en sådan utgift tar hårt på ekonomin. Ska de nuvarande boskapsbestånden hållas intakta måste många ta lån.

Kommer det inte finansiell hjälp från Selvstyret så måste bestånden radikalt reduceras. Departementet för Fiskeri, Fangst og Landbrug håller nu på att undersöka om man kan lägga extra mängder foder inom finansbudgeten medan fårhållarna själva får betala för att chartra ett fartyg för själva transporten. Ett förslag finns också att snarast inrätta effektiva bevattningsanordningar till konstbevattning vid fårhållarställena.

Nyväckta isströmmar på norra Grönland

För tio år sen slumrade fortfarande ismassorna på norra Grönland men scenariot ändras nu i rask takt.

Den Nordöstgrönländska isströmmen kommer med säkerhet att låta tala om sig framöver. Den spås vara den del av inlandsisen på Grönland som mest kommer att pytsa ut isberg och således starkast bidra med nivåhöjningen av världshaven. Den stäcker sig 60 mil in i landet och nås på djupet av varma havsströmmar som, enligt forskarna, ”smörjer processen”.

Till helt nyligen var Isfjorden i Ilulissat på Västgrönland vallfartsort för forskare, toppolitiker och även turister, som ville studera dramatisk isdrift på nära håll. Vid Ilulissat finns fortfarande i Jacobshamnsglaciären den mest kraftfulla produktionen av isberg - såväl i volym som flöde. Forskarna är dock säkra på att Zachariasglaciären i den Nordöstgrönländska isströmmen snart tar ledningen. Strömmen består av tre glaciärer men två, Nioghalvfjordsfjorden och Storströmmen, är tämligen passiva ännu så länge.

Att inlandsisens massbalans sen många år är negativ är allmänt känt. Det betyder att smältvatten mot havet rinner av i större mängd än nysnö för blivande isproduktion faller i inlandet. Hela Grönland förlorar 240 gigaton is årligen och avsmältningstakten ökar med 25 gigaton per år.

Man kan förstås mäta på olika sätt. Det är lätt att förstå den Nordöstgrönländska isströmmens mäktighet och framtida potential eftersom produktionen av isberg är 20 gigaton årligen och området strömmen dränerar är tolv procent av hela inlandsisen. Jacobshamnsglaciären har bara hälften så stort upptagningsområde. Det finns en inbyggd dramatik i detta. Man räknar med att Grönland står för 0,7 mm av världshavens 3 mm årliga nivåhöjning. Vad som komma skall vet forskarna inte!

Det var kring 2005-2006 som larret gick. Det kom plötsligt och oväntat. Sa-

tellen Grace, som mäter tyngdkrafter och kan bestämma ismassors samlade vikt, visade att den aktuella isströmmen vid sitt utflöde var märkligt tunn. Andra satelliter bekräftade snart detta. Icesat, som främst mäter nivåskillnader, kunde visa att isen sjönk kraftigt på sina ställen. Man kände tidigare till att isen tappade några nivåcentimeter per år. Nu kom chockvärden på ett par och upp till fem meters årlig nivåsenkning i utflödesområdena.

Isfronten vid Zachariasglaciären har backat 20 km på sju år att jämföra med Jacobshamnsglaciären vid Ilulissat, Grönlands fortsatt mest aktiva, som backat 35 km – på 150 år.

Många grönländska glaciärer förlorar massa men forskarna har blivit tagna på sängen av utvecklingen just på norra Grönland.

– Detta sker i ett område med vinter-temperaturer ned till minus 40 och sommartemperaturer under fryspunkten. Det är klart att det finns saker att utreda, säger Shfakar Abbas Khan till tidskriften Polarfronten (1/15). Han är en av de ledande forskarna på området.

Varken han eller andra forskare har något egentligt svar på vad som händer men de är överens om att varma havsströmmar och temperaturstegringar i övrigt spökar till det. Havsisen har tidigare fungerat som en propp som bromsat flödet från Zachariasglaciären.

Det är mycket svårt att med någon precision förutspå framtida havsnivåhöjningar.

– Kopplingen mellan atmosfären och de varma havsströmmarna inverkar direkt på glaciärernas dynamik, hävdar Shfakar Abbas Khan.

I augusti gjorde han och hans kollega några sista förberedelser inför nästa sommars borrhopp till uppe vid Nordöstgrönländska strömmen. De har placerat ut ett stort antal gps-sändare där för att kunna följa isens rörelse i ytskiktet. 2016 tas kraftfullare verktyg i bruk vid den nyupbyggda Egrip-basen. Avsikten är att skaffa sig kunskap av vad som sker bottenkiktet av isströmmarna. Det handlar om temperatur- och tryckmätningar och annat som förklarar vad som egentligen ganska överraskande smörjer isflödet i ett fruset klimat på norra Grönlands breddgrader.

Anders Tidström

Grönländsk inlandsis till Paris

I november samlas 50 000 människor till klimattoppmöte i Paris. Dit kommer också tonvis med stora isblock från Grönland som ett påtagligt inlägg i debatten om den globala uppvärmning som nu sker. Bakom utställningen av grönländsk is hittar man konstnären Olafur Eliasson och geologiprofessorn Minik Rosing. Upphovsmän även till en liknande utställning på Rådhusplatsen i Köpenhamn i samband med FN:s klimatpanelmöte 2014.

I Nuuk finns Kuupik Kleist och Hans Pavia Egede på plats för att lösa logis-

tiken kring transporten. De hämtar isen i fjorden, fraktar den i containers och packar upp den på plats i Paris. Utmaningen är att få fram isen i hela block och för detta har det krävts en hel del nytänkande tekniska lösningar. Även om själva transporten lyckas så är det ett kritiskt ögonblick när isen i den kalla containern möter den omkringliggande betydligt varmare temperaturen. Normalt så splittas då isen. Men nu vill man pröva att gradvis öka temperaturen i containern under transporten för att utjämma temperaturskillnaden.

Borrstation med ny position, namn och uppgift

I början av maj rycktes bopålarne upp för borrstationen för de så kallade NEEM-borrningarna på den grönländska inlandsisen.

Borrningarna ombesörjs av Center för is- och klimatforskningen vid Köpenhamns universitet. Det var ett tufft projekt i kyla under -33 och besvärlig vind. Flygfält, garage, den stora domen (vardagsrummet), allehanda vetenskaplig utrustning, mat och bränsle drogs drygt 45 mil med starka bandtraktorer. NEEM har i många år varit inriktat på att följa klimatet under den senaste istiden (100 000 år) med hjälp av analys av vertikala iskärnor som ibland varit mer än 2,5 km långa. NEEM betyder North Greenland Eemian Ice Drilling (eem är namnet på en värmetid strax innan senaste istidens början). Nu har projektet en helt ny inriktning och har döpts om till EGRIP som betyder East Greenland Ice Core Project. Den 9 juni stod allt klart. Allt är väl förberett inför

nästa borrsäsong då intresset är riktat på att utforska vad som händer i de starka nordöstgrönländska isströmmarna. Ett nyväckt intresse kring ett fenomen som

på dessa breddgrader bara är känt sen tio år tillbaka.

Anders Tidström

Nordpolens gränser oklara i många år till

Ett avtal om hur gränserna ska dras i Polarhavet kommer att dröja länge. Det trots att både Grönland/Danmark och Ryssland har lämnat in sina krav till FN:s Kontinentalsockelkommission. De kommande åren ska kommissionen gå igenom de vetenskapliga data som Ryssland och Danmark uppger som stöd för sina krav. Alla tre länderna gör anspråk

på överlappande havsområden och alla tre kräver äganderätten till Nordpolen. Kommissionen kommer med utgångspunkt från de vetenskapliga data att förordna hur långt varje lands kontinentalsockel går.

De arktiska staterna har förpliktigt sig till fredliga förhandlingar i de fall överlappningar blir aktuella (den så kallade

Ilulissatdeklarationen). Det område som Grönland/Danmark gjort anspråk på omfattar 895 000 kvadratkilometer och sträcker sig tvärs över Nordpolen och fram till den ryska 200 sjömilgränsen. Ryssland kräver också Nordpolen men man sträcker sig inte fram till Grönlands 200 sjömilgräns.

Grönland får digitala kartor

Inom två år ska Grönland få sina första digitala kartor och då kan man navigera med GPS med några meters precision. Rådatan till kartorna ska levereras av satelliter och kompletteras med GPS-registrering från flyg.

De nya kartorna ger en exakt bild av Grönland och innebär därför långt större tillförlitlighet för den som färdas i landskapet. Kartorna blir också användbara i sökandet efter råvaror och i turistnäringen.

Under 2016 och 2017 ska områdena i Diskobukten, Tasiilaq, Zackenbergs forskningsstation i Nordöstgrönland samt ett område mellan Narsaq och Nantortalik mätas upp, uppger tidningen Sermitsiaq. Ansvaret för mätningarna ligger på Geodatastyrelsen i Danmark. Det finns ännu inget beslut på hur mätningarna ska fortsätta i de isfria delarna i övriga landet. Först måste pengar fram.

Bygdeborna mest sexuellt aktiva

Tidningen Sermitsiaq har låtit göra en undersökning om grönländarnas livsstil. 46 procent av de tillfrågade i bygderna svarade att de haft sex de senaste två dagarna. I städerna är de sexuella aktiviteterna inte lika frekventa men stannar ändå på 38 procent. Ser man på de senaste tio dagarna i stället har 30 procent av bygdefolket haft sex vilket jämförs med stadsbornas 27 procent.

Undersökningen, som också berörde andra frågor, gjordes i telefon med 1030 personer. Det var fler män än kvinnor som nyligen haft sex. Tidningen tror att män ser prestige i att ha sex ofta och därför kanske överdriver. En överraskande nyhet var att 89 procent av de tillfrågade uppgav att de varit trogna sin partner de senaste två åren. Det är de yngre och de samboende som står för mest otroskap. Deltagarna i undersökningen har i genomsnitt haft 1,9 sexpartners det senaste året. Men här är det männen som haft flest

olika partners, 2,3 i genomsnitt medan kvinnorna bara haft 1,4.

Åldern verkar inte ha någon större betydelse. De sexuella aktiviteterna är desamma fram till 60-års ålder. Mest sex har folk i åldersgruppen 40-49 år.

KTH undersöker Qullissat

En forskargrupp vid Tekniska Högskolan i Stockholm besökte i somras den nedlagda gruvbyn Qullissat som ett led i en forskning kring hur gruvverksamheter påverkar det omgivande samhället. På bilden syns Eric Paglia, Hanna Vikström, Peder Roberts, Corinna Röver, Janina Priebe och Dag Avango.

Valrossarna tvingas upp på land

Invånarna på båda sidor av Beringsund har sedan åtta år sett hur valrossarna gått upp på land. Normalt lever de kring iskanten och hämtar föda från havsbotten. När isen nu försvinner väljer de därför stränderna. Enbart i en liten by i Tjukokta har i år 5000 valrossar kommit upp ur havet och på motsatta sidan i Alaska har man räknat ytterligare några tusen djur.

Juli månad har bara en gång tidigare varit varmare så ingen är egentligen förvånad över att valrossarna går upp på land så här tidigt på året. Situationen är inte helt oproblematisk. Det är farligt för djuren att vara på land och det kan få konsekvenser för hela ekosystemet. Eftersom antalet är så extremt stort försöker invånarna att beskydda dem för nyfikna men även de mindre djuren som riskerar att klämmas ihjäl om flocken får panik.

Matisse inspirerad av eskimåer

Den franske konstnären Henri Matisse var på äldre dagar en ivrig läsare av Knud Rasmussens reseberättelser och när hans svärson skänkte honom en rad eskimåmasker så fann han nya motiv för sin konst. Matisse, som levde från 1869 till 1954, blev på äldre dagar fysiskt handikappad, något som begränsade honom i det konstnärliga arbetet. Han övergick till de enkla motiv som han fann i kylans folks karaktärer och vardagsliv.

Nu visas en utställning på Ordrupgaard i danska Charlottenlund med många ex-

empel på konstverk som skapats utifrån hans intresse för eskimåerna. Utställningen pågår till 29 november.

Sume - Lyden af en revolution på koreansk tv

I vintras visade föreningen filmen Sume – Lyden af en revolution om den grönländska rockgruppen Sume som med sin nyskapande musik slog själslig knock-out på hela Grönland på sjuttio-talet. Nu har filmen visats i sydkoreansk tv. Som uppstart höll filmens producent Emile Hertling-Péronard och regissören Inuk Silis Høegh föredrag på Seouls Museum of History där de i två timmar försökte måla upp utmaningarna med att filmatisera en revolution som först och främst ägde rum inne i människor.

Många frågor ställdes från salen som bland annat handlade om hur den grönländska självuppfattningen kommer till uttryck idag. Det var många som nickade igenkännande till Grönlands historia. Korea var en gång ockuperat av Japan och den egna kampen för att skapa en nationell identitet var inte obekant.

Sume-filmen har ingått i en årlig dokumentärfestival och har förutom visningen på biografen Miro Space kunnat ses på tv i hela Sydkorea.

Resande psykologer blir nordiskt föredöme

För första gången tar Nordiska Rådets session utgångspunkt i grönländska erfarenheter på socialområdet. Det handlar om Landstyrets särskilda stödgrupp som rest runt i landet och behandlat vuxna som utsatts för sexuella övergrepp i barndomen. Erfarenheterna är hittills så goda att Nordiska Rådet nu föreslår att Grönlandsmodellen ska vara förebild för övriga Norden.

Det så kallade Rejseholdet etablerades 2013 och består numera av åtta kvalificerade psykologer med erfarenhet på området. De har rest runt till de olika städerna på kusten. Dels har man hållit kurser för anställda i kommunerna dels haft grupp- och individuell terapi för 230 invånare som varit utsatta för sexuella övergrepp. Målet är att kunna hjälpa de utsatta att gå vidare i livet så att de kan fungera socialt.

Det dåliga samarbetet mellan olika myndigheter i städerna gör det svårt att ge de utsatta den hjälp de behöver. Det vill Rejseholdet råda bot på. Hittills är det bara Nuuk, östkusten och bygderna som inte haft besök av de resande psykologerna.

Apple Music bäst på grönländsk musik

Internetförbindelserna i Grönland har varit för dåliga och för dyra för att spela strömmande musik. Utbudet av grönländsk musik har också varit dåligt i streamingtjänsterna Spotify och Apple Music. Men nu stundar bättre tider för abonnenterna med lägre priser och större utbud. Konkurrenten mellan de två streaminggiganterna om kunderna i Grönland kommer naturligtvis att avgöras av hur många grönländska artister de kan knyta upp i sitt utbud.

En sökning som tidningen Sermitsiaq gjort visar att både Apple Music och Spotify har följande artister: Nanook, Small Time Giants, Asuki, Rina, Simon Lyng, Sussat, Kimmernaq, Tumaat och Katuma. Spotify har bara ett album från Sussat och Apple Music har tre.

Den som är intresserad av grönländsk musik hittar mest på den nya tjänsten Apple Music. De har till exempel också Jenseeraq, Tulleriit, Kimia, Pavia Geisler, Qarsoq, Qaaq, Thornestone, Pilu, Nina, Rockstones, Uummat, Liima Inui och Rikka. Klassiker som Zikaza och G-60 får man däremot leta efter.

En ljuspunkt är att Apple Music erbjuder soundtracket till Sume-dokumentären och två album med Enok Poulsen.

De flesta album och spellistor kan man göra tillgängliga off-line.

Fotografen som fångat Scoresbysund

Carsten Egevang, biolog och forskare på Grönlands Naturinstitut är även en framstående fotograf som erhållit prestigefyllda priser för sin fotokonst.

Han har utgivit flera fotoböcker, bland andra "Life at the Edge" med svartvita fotografier och sparsam, men informativ text.

Bildberättelserna om Kap Hope, Kap Tobin, Scoresbysund är grafiska mästerverk, nästan som tornålsgravyrer ser man en slädhund i disig snö framträda och en mörk skepnad där ovan i fonden, man anar ett hus, fönster.

En ettåring tittar ut genom en fönster-ruta med handen i munnen. Oro i blicken. Vid sidan av, anas en äldre kvinna vars händer håller den lille, eller är det någon annan?

Kyrkan, tom, med tända ljus. En upp-görelse mellan två slädhundar och mellan snövallarna löper bygatan där tre invånare går i jämbredd.

Med rörelseoskärpan maximerad framträder ibland endast skuggorna av människor och hundar medan skärpan ligger i landskapets detaljer, vilket ger bilden en suggestiv stämning.

Spännande iskant

Berättelsen om iskanten handlar om det fruktbara öppna vattnet omgärdat av is, polynya med ursprung i ryskan (= öppet hål), är en företeelse som uppstår till följd av komplexa samband mellan strömmar, havsdjup, vattentemperatur och vindförhållanden. Det skapar en varierande iskant av fastis som sträcker sig i nordsydlig riktning över hela Scoresbysundfjorden. Den är förutsättningen för goda fångster tack vare rikligt med plankton, hoppkräftor, fåglar samt rovdäggdjur.

Och slutligen mänsklig etablering med fångst av djuren i pyramidens topp, sälar och isbjörn.

Cirka fem miljoner par alkekungar häckar här och området utgör tillsammans med Thule världens viktigaste biotoper för denna lilla alkfågel. Dess kost utgörs av kräftdjur, till skillnad från de större släktingarna. All guano från dessa fågelkolonier ger en lokal frodig grönska.

Även Spetsbergsgrislan häckar här. Den enda kolonin på Östgrönland.

Kap Tobin, sju kilometer söder om Ittoqqortoormiit (Scoresbysund), en numera sedan 2004 nedlagd bygd har Grönlands varmaste källa. Ursprunget till värmen är inte vulkanisk aktivitet utan friktionsvärme från djupt liggande lager i jordskorpan. I denna miljö frodas

cyanobakterier i tjocka lager på stenarna och vattentemperaturen är 61,5 grader.

Mästerverk

Carsten Egevangs svartvita bilder är mästerverk. Ett vinkelperspektiv och en känsla för att skildra just det speciella i kulturen, tradition och utsatthet samt historia hos invånarna, liksom den storslagna naturen skildrad med konstnärens öga.

Ibland med framhävan av kontraster, samt med rörelseoskärpan tydlig avseende de dagliga aktiviteter som föregår. Människor och hundar i rörelse, vindens rörelse och snön som yr.

Dess emellan sitter byns innevånare fixerade vid schackpjäserna när Islands schackmästare kommer på årligt besök och spelar gruppschack mot ungdomarna.

Allt medan Isak "Asser" Pike avporträtteras med dubbla glasögon, då synen på nära håll försämrats, - ja då får det bli ett par glasögon till utanpå de andra för att kunna läsa. Man får ta det som finns till buds, men ändå finns alltid skattet nära till hands.

Helen Sterner

Isbjörnens livsbetingelser analyseras vetenskapligt

I senaste nummer av tidskrifterna *Frontiers in Ecology and Evolution* och *Frontiers in Ecology and Environment* som refereras i *Polarfronten* (1/15) presenteras undersökningar kring isbjörnens ändrade vanor samt en diskussion om dess framtida överlevnadsmöjligheter i Arktis.

I studierna, som mest gjorts i Kanada och på Svalbard men som högst sannolikt har giltighet också för Grönland, konstateras att isbjörnarna på senare år ändrat sitt livsmönster. Av olika skäl söks alltmer av födan på land. Det är inget nytt att isbjörnen under vissa perioder lever på bär och fågelägg men det har skett en kraftig förskjutning dithän från säl- och valrossfångst, menar forskarna. Man anger tre samverkande faktorer: fler isbjörnar, jaktförbud på isbjörn samt de allt sämre möjligheterna till födosök på en krympande havsis.

I *Frontiers in Ecology and Environment* diskuteras och analyseras hur framtiden ser ut för den arktiske nallen. En mörk bild tonar fram. Forskarna menar att den landföda som är aktuell inte till närmelsevis kan kompensera för säl- och valrosspäck. En isbjörn som exempelvis lever på fågelägg måste konsumera cirka 20 kilo per dag och det duger bara tillfälligt. Bär och fågelägg ger inte samma energi och med nuvarande trend ser isbjörnens framtid mörk ut. Biotoper börjar hamna i obalans. Som exempel ges att isbjörnar på senare år söker upp tillgängliga fågelberg en månad tidigare än de gjort tidigare.

Anders Tidström

Foto: Uffe Wilken

Isbjörnarna skyddas i tioårsavtal

De fem arktiska staterna har förpliktigt sig att följa en handlingsplan som utformats för att skydda hotade djurarter i Arktis.

Avtalet som löper på tio år ska inte bara värna om isbjörnarna men också om deras levnadsplatser. Hot som ska tacklas är till exempel skeppsfart, olja- och gasborrningar. Det största hotet idag kommer från klimatförändringarna och smältande havsis eftersom isen är avgörande

för isbjörnens livsrum och jaktmöjligheter.

Hälften av världens bestånd av isbjörnar rör sig över landsgränserna, säger chefen för Världsnaturfonden WWF:s arktiska program Aleksander Sjestakov i en intervju i Sermitsiaq/AG. Därför är det helt nödvändigt med en internationell samordning om isbjörnarna skall ha en chans i framtiden.

Sjestakov uppmärksammar oss på att

den globala uppvärmningen sker dubbelt så fort i Arktis som i resten av världen. Forskningen visar att två tredjedelar av isbjörnarna kan vara borta till 2050 på grund av smältande havsis. Han menar att bevarandet av havsisen därför är helt avgörande. Den aktuella handlingsplanen ska minska de direkta hoten mot isbjörnarna men deras långsiktiga välbefinnande hänger på att vi kan säkra en bestående havsis.

EU-ja till grönländska sälskinn

Efter mer än ett år med stark press från Danmark och Grönland har EU-parlamentet med 631 röster mot 31 beslutat att Grönland även i fortsättningen får sälja sälskinnsprodukter i EU.

Det så kallade inuit-undantaget ska fortsatt gälla. Men det betyder inte nödvändigtvis att sälskinnsexporten kommer att öka kraftigt. Fiske- och fångstföreningen KNAPK vill medvetet arbeta på att förbättra kvaliteten på skinnen och skapa konkurrensmässiga produkter.

Samtidigt beslöt EU att strama åt importreglerna för svenska och finska sälskinn. Dessa två länder har hittills kunna sälja skinn från djur som skjutits för att hålla beståndet nere. Nu är det slut med den handeln vilket också innebär att grönländska skinnprodukter får mindre konkurrens.

Det är Världshandelsorganisationen WTO som uppfordrat EU att skärpa reglerna för import av sälskinn. Organisationen anser att det är fel att grönländska fångstmän jagar för att sälja skinn och inte bara för att äta och sälja köttet. Men lyckligtvis kunde den massiva pressen från Grönland och Danmark omvända merparten av EU-parlamentarikerna och ge dem insikter om vilka villkor som fångstgemenskapen lever under.

Viktigt är nu att EU-kommissionen sjesätter en bred upplysningskampanj om att grönländska sälskinnsprodukter

är lagliga och miljöriktiga. Inte minst tulltjänstemännen måste få detta klart för sig.

Låt flyktingar komma till Grönland

Grönland måste visa humanitärt ansvar och ta emot en mindre grupp flyktingar och göra en bra integrationsinsats, uppmanar IA-medlemmen Aaja Chemnitz Larsen i grönländska radion.

Hon menar att det vore dubbelmoral av Grönland att vilja ha inflytande i världen men inte ta emot människor på flykt. Hon manar politikerna att aktivt ta ställning i denna fråga.

Idag tar varken Grönland eller Färöarna emot flyktingar. Grönland arbetar dock just nu med att ta hem ansvaret för utlänningsområdet från Danmark samtidigt som flertalet i Landstinget vill att Grönland ska kunna föra utrikespolitik utan Danmarks inblandning.

Ansvariga politiker menar att Grönland inte har råd att ta emot flyktingar. ”Skulle Grönland kunna erbjuda flyktingar anständig hjälp när vi idag har en väntetid på upp till två år för att hjälpa våra egna barn med fysiska och psykiska problem”, säger Vittus Qujaukitsoq som är ansvarig för utrikesfrågor i Landstyret.

Nu höjs röster för att även Grönland borde ta emot flyktingar. Foto: John Olsen

Grönlands skilda världar

Inuit.nu är namnet på ett stort projekt som ska skildra hur olika livet levs beroende på var man befinner sig på Grönland.

Livet i lilla Tasiusaq är helt annorlunda jämfört med tillvaron i det relativt stora samhället Sisimiut.

Av de cirka 56 000 personer som bor på Grönland, världens största ö, är de allra flesta inuiter, och nästan en fjärdedel bor i huvudstaden Nuuk. Resten av landet består av mindre städer och isolerade kustsamhällen där människor fortfarande är beroende av traditionella metoder för jakt och fiske.

I mitten av nittonhundratalet ägnade den danska fotografen Jette Bang en stor del av sin karriär åt att dokumentera inuiternas liv på Grönland, som då var en dansk koloni. Inspirerade av hennes arbete har de danska fotograferna Dennis Lehmann och Lasse Bak Mejlvang presenterar två mycket olika sidor af det moderna livet på den grönländska landsbygden.

Resultatet av detta finns nu i ett nytt projekt på webbplatsen inuit.nu.

Lehmann fokuserade sitt arbete på livet i Tasiusaq, ett samhälle med ett par hundra invånare i den norra delen av Grönland. Mejlvang dokumenterade livet längre söderut längs kusten, i Sisimiut, en snabbt växande stad med cirka sex tusen invånare, den näst största på Grönland. Dennis Lehmanns färgfoton ger en bild av en gemenskap byggd kring ett antal familjer som ägnar sig mycket åt jakt. Lasse Bak Mejlvang har använt sig av en svartvit dokumentation där fokus ligger på en levande ungdomskultur med mycket dans, skateboardåkning och fotboll.

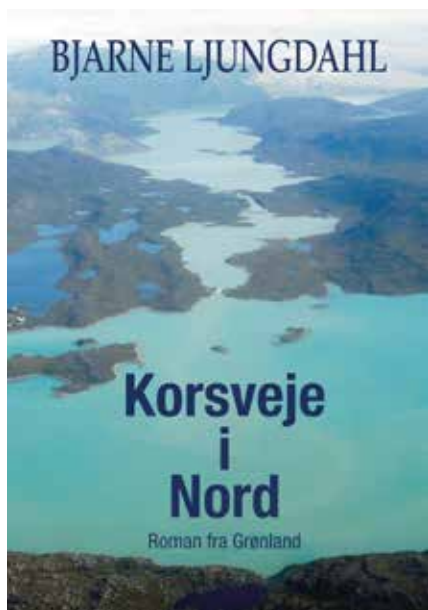
Förutom webbplatsen arbetar duon även med en bok som bär samma titel, alltså "Inuit nu" där man riktar in sig på en dialog både mellan ett antal personer i olika samhällsklasser och den som sker mellan Danmark och Grönland. I bokens inledning beskrivs målet med projektet: "för att kunna komma till botten med livet och identiteten i dagens Arktis måste man titta på världen från flera infallsvinklar".

Pilutaq Larsen Ström

Foton: Dennis Lehmann och Lasse Bak Mejlvang

Sista sidan...

Ny roman; Korsveje i Nord

I författaren Bjarne Ljungdahls roman Korsveje i Nord har Grönland i en inte alltför avlägsen framtid uppfyllt dröm-

men om ekonomisk självständighet med en inkomstbringande mineralindustri som finansiell grund. Men det har också inneburit att kineserna i kraft av sin numerära överlägsenhet tagit över herreskapet genom nepotism. Romanens första del handlar om livet i gruvindustrin upplevt utifrån en dansk och en grönländsk man. I andra delen sker en stor gruvolycka och i den tredje hittar de två vännerna fram till livets sanna värden.

Ljungdahl sparkar friskt till både höger och vänster i en pågående maktkamp och han utvecklar djupgående betraktelser grundade i grönländsk och kinesisk filosofi. En välskriven, välkomponerad och spännande roman, är omdömet i tidningen Sermitsiaq. Författaren har tidigare gett ut två novellsamlingar som ger inblickar i både det gamla och nya Grönland och nu i Korsvejer i Nord tar han ett steg framåt och undersöker konsekvenserna av den utveckling som nu ligger i stöpsleven.

Korsveje i Nord ges ut av Forlag Panigiiit och kan beställas från panigiiit@greenet.gl.

Föreningen på webben

På vår hemsida sverigegronland.com samt på Facebook (sök Föreningen Sverige-Grönland) kan du läsa vad som händer i föreningen.

Ibland hinner vi inte ut med programnyheter i Iluliaq utan då måste du aktivt bevaka hemsidan.

Lokal föreningsaktivitet

Funderar du på att anordna ett grönländsprogram på din hemort.

Styrelsen kan kanske hjälpa till. Ring till Sylvia Hild tel 070-3039630.

Iskall kriminalroman

Hans Jakob Helms nya roman De Dødes Fjord inleds med att en grönländare blir mördad i Nairobi och skildrar sedan spelet bakom USA:s hemliga installationer på Grönland, inte minst 60-talets Project Iceworm där kärnvapenmissiler installerades under inlandsisen.

Boken går att beställa på danska hos förlaget Milik Publishing, milik.gl.

Föreningen visar gammal kultfilm

Söndagen den 25 oktober kl 16 kommer föreningen att visa filmen SOS Iceberg. från 1933. Filmen är ett tyskt-amerikanskt drama med Hitlers älsklingsfotograf Leni Riefenstahl i den kvinnliga huvudrollen. Den är till en del inspelad i Uummannaq. Några tyska vetenskapsmän beger sig till Grönland för att leta efter en kompanjon som försvann under första världskriget. Fred Goldberg kommer att introducera filmen och berätta om dess tillkomst.

Plats: Helgagatan 36 ingång 9, ½ trappan ned till höger.

Filmbibliotek

Föreningen har byggt ut sitt bibliotek av grönländska filmer.

Medlemmar kan få låna enstaka dvd mot portokostnad. Denna möjlighet gäller endast medlemmar som betalat årsavgiften. Kontakta sylvia.hild@comhem.se.